

На основу чл. 205 став 1 тачка 13, на предлог Комисије за писање реферата, а на седници Наставно-научног веће Одсека за филологију одржаној 05.09.2011. године, донета је

ОДЛУКА

Прихвата се Реферат Комисије о оцени подобности теме за израду докторске дисертације, под називом „*Лексика српског призренског говора*“, кандидата **мр Тање Милосављевић**.

Веће је оценило да кандидат испуњава услове за израду докторске дисертације ради стицања научног степена доктора филолошких наука и да предложена тема докторске дисертације има научну заснованост.

За ментора се одређује др Радивоје Младеновић, ванредни професор, Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу, ужа научна област *Дијакронија српског језика*.

Одлуку Већа о прихватању теме докторске дисертације са образложењем и Рефератом Комисије доставити Универзитету у Крагујевцу на сагласност.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Дана 27.06.2011. године Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, мр Тања Милосављевић пријавила је тему докторске дисертације под називом „*Лексика српског призренског говора*“.

Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 13.07.2011. године, а на предлог Наставно-научног већа Одсека за филологију донело је Одлуку о формирању Комисије за оцену подобности теме за израду докторске дисертације.

Комисија за оцену подобности теме за израду докторске дисертације мр Тање Милосављевић, написала је Реферат и доставила га Факултету дана 12.08.2011. године.

Наставно-научно веће Одсека за филологију, а на предлог Комисије донело је Одлуку којом је прихватило Реферат о оцени подобности теме за израду докторске дисертације, с обзиром да кандидат испуњава услове и да предложена тема има научну заснованост, а за ментора одредило др **Радивоја Младеновића**,

ванредног професора, Филолошко-уметничког факултет у Крагујевцу, ужа научна област *Дијакронија српског језика*.

Чл. 205 став 1 тачка 13 Статута Факултета прописао је да Факултет доставља Универзитету у Крагујевцу Одлуку Већа о прихватању теме докторске дисертације са образложењем и Рефератом на сагласност.

Из разлога напред наведених одлучено је као у диспозитиву.

Доставити:

- Универзитету
- Кандидату
- Архиви Факултета.

[Handwritten signature]
Декан Факултета

Слободан Штетић, ред. проф.

[Handwritten initials]

ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ О ПРЕДЛОГУ ТЕМЕ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК (бројчано) _____

СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ

Молим да се у складу са чл. _____ Закона о високом образовању и чл. _____ Статута
Универзитета дате сагласност на Извештај комисије о оцени теме докторске дисертације:

- Назив дисертације: **Лексика српског призренског говора**
- Научна област УДК (текст): **Србистика (дијахронија српског језика; дијалектологија српског језика – дијалекатска лексикографија и лексикологија)**
- Ментор (име и презиме, звање): **др Радивоје Младеновић, ванредни професор**
- Навести пет потпуних рефернци за радове ментора из уже научне области из које је тема дисертације
1. Младеновић, Радивоје (2006). *Лабјализација вокала /ə/, /a/ и /e/ у српским говорима на југозападу Косова и Метохије* (стр. 201–224). Српски језик XI/ 1–2. Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филолошки факултет у Никшићу, Филозофски факултет у Бањалуци, Филозофски факултет у Српском Сарајеву, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ISSN 0354-9259, COBISS.SR-ID 140692487, **M24**
  2. Младеновић, Радивоје (2007). *Судбина групе /ej/ у српским (словенским) говорима на југозападу Косова и Метохије* (стр. 583–601). Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, L/1–2. Нови Сад : Матица српска, **M24**
  3. Младеновић, Радивоје (2009). *Деклинација заменица ж. р. јд. у говорима југозападних дела Косова и Метохије*. Јужнословенски филолог LXV. Београд : Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, (стр. 181–228), ISSN 0350/185 x = Јужнословенски филолог, COBISS.SR-ID 615183 **M24**
  4. Младеновић, Радивоје (2010). *Номинатив множине заменичких и придевских речи у говорима југозападних дела Косова и Метохије*. Српски језик XV. Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филолошки факултет у Никшићу, Филозофски факултет у Бањалуци, Филозофски факултет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет у Новом Саду, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, (стр. 415–433), ISSN 0354-9259, COBISS.SR-ID 140692487, **M24**
  5. Младеновић, Радивоје (2011). *Именице мушкога рода на -ф у говору села јужнокосовског села Гатње*. Српски језик XVI. Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филолошки факултет у Никшићу, Филозофски факултет у Бањалуци, Филозофски факултет у Источном Сарајеву,

Филозофски факултет у Новом Саду, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, (стр. 269–292), ISSN 0354-9259, COBISS.SR-ID 140692487, **M24**

- **Кратко објашњење теме** (до 100 речи)

Предмет рада докторске дисертације *Лексика српског призренског говора* јесте обрада и анализа лексике српског призренског говора преко лексичких слојева односно семантичких поља, затим творбена анализа.

Обрада лексичког материјала из Призрена с почетка XX века научну сврху остварује у контексту ширег проучавања народне лексике, односно као допринос дијалектолошком проучавању српског језичког простора.

Призренска стварност биће преточена у лексички систем, односно лексичке подсистеме који се остварују на свим нивоима (природа, човек, друштво). На тај начин и лексикографски и лексичко-семантички задаци који су пред кандидатом биће својеврсна реконструкција културне семиотике.

У процесу израде рада, који подразумева груписање лексема у семантичка поља, биће примењене и методе које познаје савремена лексикологија: компонентна анализа, проучавање структуре семантичких поља, проучавање промена у значењима лексичких јединица, теорија прототипа.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- Презиме и име кандидата: **Милосављевић Тања**

- Назив завршеног факултета: **Филозофски факултет у Нишу**

- Одсек, група, смер: **Српски језик и књижевност**

- Година дипломирања: **2004.**

- Назив магистарског рада: **Говор села Присјана (Горњег и Доњег)**

- Научно подручје: **Филолошке науке**

- Година одбране магистарског рада: **2009.**

- Факултет и место: **Филозофски факултет у Нишу**

- **Број публикованих радова: 6**

1. *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, Српски дијалектолошки зборник LVI, Српска академија наука и Институт за српски језик САНУ, Београд, 2009, стр. 373–559, ISSN 0353-8257, COBISS.SR-181675546, **M42**

2. *Дивергентне особине у нишком говору српских и турских ликова Јелене Димитријевић*, Зборник реферата са научног скупа Ниш, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 2006, стр. 203–212, ISBN 86-7025-406-9, COBISS.SR-ID 133976332, **M33**

3. *Локални говор као средство карактеризације и психологизације књижевних ликова*, Градина, 27, Нишки културни центар, Ниш, 2008, стр. 100–103, ISSN 0436-2616, COBISS.SR-ID 4021250, **M53**

4. *Локални говор као средство карактеризације и психологизације књижевних ликова*, Писци и језик, 1, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 2009, стр. 21–28, ISBN 978-86-7746-158-4, COBISS.SR-ID 155017484, **M45**

5. *Ставови о језику*, Радови (зборници – мала серија), књ. 1, Универзитет у Нишу,

Universitatea de vest din Timișoara, Ниш, 2010, стр. 25–37, ISSN 978-86-7746-217-8, COBISS.SR-ID 174842380, **M45**

6. *Говор Горњег и Доњег Присјана у светлу суседних говора*, Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини, Косовска Митровица, 2010, стр. 295–304, ISSN 978-86-80273-42-6, COBISS.SR-ID 177605132, **M51**

- Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: **Институт за српски језик САНУ у Београду (одељење у Нишу)**

- Радно место: **Истраживач сарадник.**

ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. ЗАКОНА О
ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ
И ЧЛ. 42–43 СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

У прилогу достављамо:

- Извештај Комисије о оцени подобности теме за израду докторске дисертације
- Одлуку Научно-наставног већа Факултета о одобрењу теме за израду докторске дисертације

Крагујевац,

ДЕКАН

ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА

Слободан Штетић, редовни професор

12. 08. 2011

01 2231

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА

УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 28. јуна 2011. године предложило нас је, а Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 13. јула 2011. године именовало у Комисију за оцену подобности теме за израду докторске дисертације *Лексика српског прирењског говора* кандидаткиње мр Тање Милосављевић. Захваљујући за указано поверење, Наставно-научном већу Одсека за филологију подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. *Кратка биографија кандидаткиње*

1.1. Тања Милосављевић рођена је 25. фебруара 1977. године у Нишу. У родном граду завршила је основну школу и гимназију.

На Студијску групу за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Нишу уписала се 1996. године. Дипломирала је маја 2004. године са просечном оценом 8.00 (осам). Дипломски рад на тему *Говор Ниша у делу Јелене Димитријевић* одбранила је оценом 9.00 (девет), те стекла звање дипломираног филолога за српски језик и књижевност.

Године 2004/2005. године уписала је последипломске студије на Департману за српски језик Филозофског факултета у Нишу. Академско звање магистра филолошких наука стекла је одбраном магистарског рада *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)* септембра 2009. године на Филозофском факултету у Нишу.

1.2. Као наставник српског језика и књижевности радила је у Основној школи Витко и Света у Гацином Хану (2001–2003) и Машинско-техничкој школи у Нишу (2004/2005). Школске 2008/2009. г. била је асистент за српски језик на Факултету хуманистичких наука у Новом Пазару, Департман у Нишу.

Сарађивала је на пројекту *Енциклопедија Ниша* (том о култури) при Центру за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу. Од фебруара 2011. ради у Институту за српски језик САНУ на пројекту *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* у звању истраживач сарадник.

Била је учесник на пет научних скупова.

Објавила је више радова из области дијалектологије српског језика.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ

2. *Наслов, предмет и хипотезе докторске дисертације*

2.1. Наслов предложене теме докторске дисертације је *Лексика српског призренског говора*.

2.2. Предмет рада јесте обрада и анализа лексике српског призренског говора преко лексичких слојева односно семантичких поља, затим творбена анализа.

Тематској обради грађе претходиће лексикографска обрада, пошто већ забележени лексички материјал – који чини полазну основу докторске дисертације – претпоставља његово уобличавање у речник.

Најзначајнији извор у изради докторске дисертације биће обимна *Збирка речи из Призрена*, коју је 1950. године Призренац Димитрије Чемерикић уступио Српској академији наука и уметности. Лексичка грађа Д. Чемерикића до данас није лексикографски обрађена. *Збирка речи из Призрена* садржи 15. 561 листић. Грађа за прва четири слова (А–Г) прекуцана је на писаћој машини, док се преостали део чува у форми у којој ју је предао сакупљач. С обзиром на временску дистанцу – речи су записиване у првој половини двадесетого века – и крхкост хартије, фишама се мора пажљиво баратати, што изискује додатни труд, али и чини част да се ова драгоцену картотеку уреди по лексикографским принципима, а затим да се изврши лексичко-семантичка и творбена анализа.

Као допуна Чемерикићевог лексичког корпуса, извршиће се и ексцерција грађе из новијих извора у којима је обрађиван граматички систем призренског говора аутора Слободана Реметића и Радивоја Младеновића, затим етнографска и фолклорна грађа из Призрена с краја XIX века руског конзула Ивана Степановича Јастребова. На овај начин, дакле, кандидату ће бити доступна лексичка грађа призренског српског говора бележена у последњих сто педесет година. *Збирка речи из Призрена* Димитрија Чемерикића саставни је део корпуса *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* Српске академије наука и уметности (I–XVIII том), а послужила је и као основ за два обимна научна рада. Монографија *Српски призренски говор I, гласови и облици* академика Слободана Реметића донела је опис граматичког система, док се у раду *Турцизми у српском призренском говору* др Снежане Петровић разматра један лексички слој призренског градског говора. У Предговору *Српског призренског говора* академик Реметић о Чемерикићевој лексичкој грађи каже: „Уз поједине одреднице даје се и по више десетина значења. За свако се наводи богата, увек акцентована егземплификација. Одреднице су граматички у целости обрађене: читаоца по правилу чекају сви падежни наставци односно сва глаголска времена. Посебно су драгоцени Чемерикићеви пропратни коментари и бележења уз поједине одреднице.

коментари који покадшто прерастају у својеврсне елаборате. На основу ове сјајне картотеке могу се написати исцрпне студије о животу и обичајима старих Срба Призренаца, израдити сви одевни и обувни предмети, стара архитектура, стећи права представа о кући и покућству, до најситнијих детаља упознати старо призренско кулинарство. Једном речју, Чемерикић је од заборава за свагда отргао комплетну материјалну и духовну баштину својих суграђана. Пописао је комплетан призренски именослов, при чему је користио податке породичних дефтера и других писаних извора.“

Богатство Чемерикићеве збирке, али и други поменути извори – омогућавају кандидату да се упусти у обраду лексике призренског говора, да искористи могућности које она пружа јер је тематски разнолика и захвална за идентификовање лексичких слојева, што заслужује да буде корпус једног научног рада.

2.2.1. Одабир теме намеће кандидату два задатка: 1. обликовање грађе у речник; 2. анализа речничке грађе преко лексичких слојева; творбена анализа.

Како кандидат наводи у Пријави са предлогом теме докторске дисертације, проучавање лексичког система биће конципирано као лексичко-семантичка анализа посебних тематских целина, односно засебних семантичких поља. Ради се, дакле, о лексемама које тематски груписане или груписане по областима искуства образују системе са термилошким вредностима. Као тематске целине могу се јавити – према подели Никите Илича Толстоја: природа, привреда и занати, материјална култура, духовна култура, социјална култура, народна знања. У оквиру ових општих тема, од које би свака могла да представља засебан речник, издвајају се ужи лексички слојеви, који се могу означити и категоријом *терминологија*, нпр. природа: географска, метеоролошко-астрономска, ботаничка терминологија; привреда: земљорадничка, сточарска, пчеларска, ловачка, рибарска, шумарска, ткачка, лончарска, ковачка и друга занатска терминологија; материјална култура: грађевинарска (архитектурска) терминологија, терминологија превозних средстава, земљорадничких и других оруђа и справа, народне ношње, народних јела и пића, покућства, посуђа и сл.; духовна култура: терминологија годишњих, породичних и окационалних обичаја и њихови језички клишеи; социјална култура: родбинска терминологија, терминологија друштвених и правних обичаја, народних игара, лечјих игара и сл; народна знања: медицинска и ветеринарска терминологија.

2.2.2. Лексички материјал који служи као полазна основа рада одредиће лексичке слојеве којима ће се бавити кандидат, водећи рачуна о семантичком потенцијалу лексема. Тематска лексика је селективна, тако да треба решити питање вишезначности лексема, јер полисемија омогућава искорак из једног лексичко-семантичког поља и укључивање лексеме у друго лексичко-семантичко поље. Такође,

лексеме које не припадају одређеним лексичким пољима обрадиће се као општа лексика (заменице, предлози).

Тематска лексика информише о садржају свести и искуства у некој области рада и живота, али информише и о стању језичког система, о граматичкој структури.

2.3. Основне хипотезе на којима ће се темељити анализа лексике призренског говора су:

1. Лексика призренског говора у корпусу који чини Чемерићићева збирка припада српском језику одређеног историјског раздобља, уз доста турцизама и оријентализама.

2. Лексика поменуте збирке покрива најзначајније области живота и рада српске градске средине на почетку XX века.

3. Забележена лексика носи дијалекатске одлике призренско-јужно-моравских говора.

4. Забележена лексика има културну вредност, као извор за познавање живота, рада, схватања и веровања Срба у градској средини (Призрен) на почетку XX века.

3. Подобност кандидата

3.1. Мр Тања Милосављевић завршила је студије на студијској групи Српски језик и књижевност Филозофског факултета у Нишу одбраном дипломског рада на тему *Говор Ниша у делу Јелене Димитријевић*.

Пошто је на Департману за српски језик Филозофског факултета у Нишу стекла академско звање магистра филолошких наука одбраном магистарског рада *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, Тања Милосављевић је остварила потребне услове за пријаву докторске дисертације.

3.2. Своју научна интересовања Т. Милосављевић је потврдила и учешћем на научним скуповима и конференцијама:

1. „Јелена Димитријевић, живот и дело”, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитет у Нишу, Ниш, 28. и 29. октобар 2004; реферат: *Дивергентне особине у нишком говору српских и турских ликова Јелене Димитријевић*

2. Међународни научни скуп, „Српски језик, књижевност, уметност”, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 30. и 31. 10. 2009. године; реферат: *Међугенерациске разлике у дијалектолошком систему југоисточне Србије*

3. „Традиционална естетска култура V: ИГРА”, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Ниш, 12. 2. 2010; реферат: *Старе игре и нове игрице*

4. „Дијалекат и дијалекатска књижевност”, Трећи научни скуп, Лесковац, 18. новембра. 2010; реферат: *Дијалекатски текстови као могућа основа литерарног казивања*

5. „Име у култури Срба и Бугара”, Филозофски факултет у Нишу, 13. мај 2011; реферат *Лична имена са основом МИЛ- у српском и бугарском језику*

3.3. Мр Тања Милосављевић је **ОБЈАВИЛА И СЛЕДЕЋЕ РАДОВЕ** у зборницима и часописима:

1. *Дивергентне особине у нишком говору српских и турских ликова Јелене Димитријевић*, Зборник реферата са научног скупа Ниш, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 2006, стр. 203–212, ISBN 86-7025-406-9, COBISS.SR-ID 133976332, M33

2. *Локални говор као средство карактеризације и психологизације књижевних ликова*, Градина, 27, Нишки културни центар, Ниш, 2008, стр. 100–103, ISSN 0436-2616, COBISS.SR-ID 4021250, M53

3. *Локални говор као средство карактеризације и психологизације књижевних ликова*, Писци и језик, 1, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 2009, стр. 21–28, ISBN 978-86-7746-158-4, COBISS.SR-ID 155017484, M45

4. *Ставови о језику*, Радови (зборници – мала серија), књ. 1, Универзитет у Нишу, Universitatea de vest din Timișoara, Ниш, 2010, стр. 25–37, ISSN 978-86-7746-217-8, COBISS.SR-ID 174842380, M45

5. *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, Српски дијалектолошки зборник LVI, Српска академија наука и Институт за српски језик САНУ, Београд, 2009, стр. 373–559, ISSN 0353-8257, COBISS.SR-181675546, M42

6. *Говор Горњег и Доњег Присјана у светлу суседних говора*, Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини, Косовска Митровица, 2010, стр. 295–304, ISSN 978-86-80273-42-6, COBISS.SR-ID 177605132, M51

Из наведених података о објављеним радовима, као и учешћима на конференцијама и научним скуповима, произилази да се научно-истраживачки рад Мр Тање Милосављевић одвијао у оквирима области дијалектологије српског језика, а да би интересовање за ову научну област било потврђено и када је њена докторска дисертација у питању.

4. Преглед стања у подручју истраживања

4.1. Призренско-тимочки говори (говори на крајњем југоистоку Србије и јужном делу Косова и Метохије), којима припада призренски градски говор, до сада су најпотпуније дијалектолошки, ономастички, лексиколошки и лексикографски проучени део српског језичког простора.

Лексиколошка проучавања ових говора трају скоро читав век, а тичу се највећим делом пописивања лексике на терену и објављивања лексичких збирки.

4.2. Већ у *Дијалектима источне и јужне Србије* Александра Белића налази се богата збирка лексике дела говора призренско-тимочке дијалекатске области, с тим што је аутор лексику користио само као илустрацију уз одређену граматичку појаву. После Белића следи низ лексичких збирки које су настале као прилог *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика* САНУ из врањског, лесковачког, нишког, алексиначког, пиротског, тимочког, сокобањског краја. Из истих побуда и у исту сврху настала је и речничка збирка из Призрена.

Српска дијалекатска лексикографија обогаћена је низом објављених речника са овог терена. Такви су: *Речник лесковачког говора* Бране Митровића, *Речник пиротског говора* Новице Живковића, *Речник тимочког говора* Јакше Динића, *Речник народног говора у Црној Реци* Миодрага Марковића, *Лужнички речник* Драгослава Манића, *Речник говора јужне Србије* Момчила Златановића, *Речник јабланичког краја* Радмиле Жугић, *Црноотравски речник* Радосава Стојановића. Речник призренског говора употпунио би лексикографску слику призренско-тимочких говора.

4.2.1. Објављено је и неколико тематских речника са овог подручја: *Топоними зоонимске основе* Вилотија Вукадиновића, *Јужноморска повртарска лексика* и *Ткачка лексика* Јордане Марковић, *Змијски речник* и *Земљописна и њој сродна лексика* Недељка Богдановића, *Сточарска лексика села Лозана* Д. Јоцића, *Метеоролошка лексика* М. Пејчић Митић, *Ратарска и повртарска лексика* Ј. Милошевић Петровић.

4.2.2. Ономастичка истраживања представљају посебан вид лексичког проучавања призренско-тимочких говора, па из те подобласти произилазе објављена дела: *Хидронимски систем слива Јужне Мораве* З. Павловић, *Микротопонимија Врања и околине* Ј. Маринковић, *Топонимија сокобањске котлине* В. Вукадиновића, *Ономастика Изморника* и *Ономастика Белопаланачког краја* Љ. Ђирића, *Ономастика Тимока* Љ. Рајковића, *Хидронимија доњег тока слива Јабланице* Р. Жугић, *Микротопонимија Сврљица* Н. Богдановића,

Ономастика Сиринићке жупе и Ономастика јужнога Косова М. Букумирића. У великом обиму грађа са овог терена објављена је и у Ономатолошким прилозима САНУ.

4.3. Лексиколошка истраживања призренско-тимочких говора значајна су као извор за израду речника вишег нивоа (*Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* и *Етимолошког речника српског језика*). Речник призренског говора употпунио би празнину са крајњег југа призренско-тимочке говорне области и послужио као база за јединствени, свеобухватни речник призренско-тимочких говора, чија је израда још увек у домену идеја и полазних припрема.

5. Значај и циљ истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области

5.1. Израда речника и студије на основу грађе из Чемерићићеве збирке призренског говора има двоструки значај: научни и културолошки.

С обзиром на чињеницу да у Призрену после изгона 1999. године српског живља више нема, од великог је научног и моралног значаја постојећу грађу о овом делу српског етнојезичког простора адекватно обрадити и ставити на увид научној јавности.

Речник призренског говора, са више од петнаест хиљада одредница – као сегмент докторске дисертације Т. Милосављевић – употпунио би слику призренско-тимочке дијалекатске области и представљао би први речник призренско-јужноморавског дијалекта са Косова и Метохије, пошто двотомни *Речник косовско-метохишког дијалекта* Глише Елезовића доноси лексичку грађу из вучитрнског говора, који припада косовско-ресавском дијалекту.

5.2. Обрада лексичког материјала из Призрена с почетка XX века научну сврху остварује у контексту ширег проучавања народне лексике, односно као допринос дијалектолошком проучавању српског језичког простора. Овде треба напоменути да се одабрана тема за израду докторске дисертације ослања на актуелни национални научни пројекат *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* Института за српски језик САНУ, који се финансира из буџета Министарства за науку и технолошки развој Владе Републике Србије.

5.2.1. Лексичка грађа призренског говора којом се располаже говори о језичкој стварности и стварности у свим сферама живота. Свака забележена лексема, праћена примером у облику синтаксичке конструкције, чува арханчност и изворност, скрива разне утицаје и фонетска или морфолошка преобликовања настала под тим утицајима, открива неко локално значење и семантику која постаје

јаснија тек након упознавања са начином живота локалне заједнице. У том смислу чини се оправданим да се постојећи лексички материјал преточи у речник и анализира преко лексичких слојева.

5.3. Сврха израде речника и студије је и културолошка, јер ће обрађена и пороучена лексика пружити увид у културне процесе једне друштвене заједнице (Призрен).

Тематска разноврсност лексике омогућава њено проучавање преко семантичких поља. Призренска стварност – пре свега с почетка и у првој половини прошлог века – биће преточена у лексички систем, односно лексичке подсистеме који се остварују на свим нивоима (природа, човек, друштво). Лексички корпус намеће лексичке слојеве, који ће у раду бити анализирани, а који, с друге стране, осликавају један историјски, друштвени и културни моменат у животу Срба Призренаца. На тај начин, и лексикографски и лексичко-семантички задаци који су пред кандидатом биће својеврсна реконструкција културне семиотике.

5.4. Циљ рада јесте проучавање лексичког система српског призренског говора, што ће омогућити компарацију са системима других говора и дијалеката, у целини и по деловима, односно темама.

6. Веза са досадашњим истраживањима

6.1. Призренски градски говор није непознат научној јавности, захваљујући радовима С. Реметића и Р. Младеновића. Највећи део ових радова, међутим, односи се на граматички систем, док је лексика остала изван научног интересовања ових аутора, осим уколико је однос семантике и значења утицао на преобликовања у морфолошком и морфосинтаксичком систему. Рад на лексици, који је у основи предложене докторске дисертације, осветлиће научно непроучени део језичког система призренског говора. У изради докторског рада, посебно у његовом лексикографском делу, већ објављена проучавања граматичког система представљаће један сегмент одредница.

6.2. Призренски говор припада косовско-метохијском типу призренско-јужноморавског дијалекта. Познаје већину особина карактеристичних за призренско-јужноморавски дијалекат (прво лице аориста и имперфекта на *-смо*, наставак *-ите* у 2. л. мн. императива, ново јотовање и код лабијала: *гробл'е*, *дивл'о*; изостанак итератива типа *огрибам*; непознавање заменичког облика *њума*; вокално *л* прешло у *лу* само иза сугласника *с*: *слуза*, *слунце*; потпуна очуваност облика датива, а као типичне за косметски тип јављају се и: а) *(j)a < -л* (*биднаја*, *донеја*, *весеја*, *пепеја*, *Бејаград*); б) завршени процес уопштавања *-в* у 3. л. мн. презента (*немав*, *доц'нев*, *уфатив*). У призренском говору нису занемарљиве компоненте турског и албанског језика, као и наноси из суседних македонских области.

6.3. Иако је Чемериќићев материјал поуздано забележена слика ондашње призренске језичке стварности, накнадна испитивања прилика на терену показала су извесне непрецизности у бележењу. Најозбиљнија несагласност између

Чемериќићевог материјала и испитивања С. Реметића срећу се у домену прозодије, а огледају се у квантитету који је забележен код Чемериќића, док ситуација у Призрену показује да у прозодији нема фонолошких дистинкција, а нема ни инфинитива који је агилни Призренац бележио. Чемериќић је у својој збирци занемарио изједначавање африката *ч* и *ћ* у корист *ч'* и *и* и *ћ* у корист *и'*; затим изједначавање латерара *љ* у свим позицијама и *л* испред вокала предњег реда и отврдњавање *л* испред вокала задњег реда; отврдњавање иницијалног *љ*. Проф. Реметић пропустио оправдава чињеницом да је Чемериќићев рад наменски, односно да је Чемериќић био упознат са пропозицијама лексичке обраде у будућем Академијином речнику и да је грађу прилагођавао општој картотци.

Приликом обраде лексичког материјала ове недоследности ће се јавити као проблем, како приликом фонетске транскрипције, тако и приликом обраде одредница. С обзиром на то да су прозодијски и гласовни систем призренског говора у радовима С. Реметића и Р. Младеновића поуздано описани, очекује се да недоследности буду отклоњене и недоумице разрешене у складу са сазнањима до којих се дошло.

7. Методи истраживања

7.1. С обзиром на то да ће рад представљати лексичко-семантичку анализу пре свега лексичког корпуса у Збирци речи из Призрена Д. Чемериќића, неопходно је, пре било каквог упуштања у класификацију и тематско разједначавање, изградити јединствени речник призренског говора на основу поменуте грађе. Кандидат ће се при томе ослањати на искуства досадашње дијалектолошке лексикографије, при чему ће се водити рачуна о дијалекатским специфичностима лексике која се обрађује.

7.2. Тематска обрада грађе захтева примену метода карактеристичних за лингвокултуролошка и етнолингвистичка истраживања.

У процесу израде рада, који подразумева груписање лексема у семантичка поља, биће примењене и методе које познаје савремена лексикологија: компонентна анализа, проучавање структуре семантичких поља, проучавање промена у значењима лексичких јединица, теорија прототипа.

8. Очекивани резултати докторске дисертације

8.1. Од докторске тезе очекује се израда речника и израда студије на основу речничке грађе.

8.2. Речник призренског говора заснован пре свега на лексичком корпусу Чемериќићеве збирке послужиће као база за проучавање лексичких слојева. Студија подразумева лексичко-семантичку анализу речничке грађе, односно раслојавање лексике на семантичка поља која се тичу материјалног и духовног искуства Срба Призренца.

9. Оквирни садржај дисертације

9.1. Први део дисертације – Речник српског призренског говора – биће припремљен у духу српске лексикографске традиције израде дијалекатских речника. Значења појединих лексема биће илустрована акцентованим дијалекатским примерима. Речник ће садржати више од 15 000 одредница.

9.2. Други део дисертације обухватиће лексичко-семантичку анализу грађе. Структура овог дела докторске дисертације *Лексика српског призренског говора* мр Тање Милосављевић засниваће се већим делом на обрасцу проф. др Недељка Богдановића за обраду лексичког система локалне заједнице. Језички материјал на којем се заснива лексичко испитивање свакако ће утицати и на садржај и на структуру рада, али ће се, оквирно, ослањати на поменуту концепцију.

Структура лексичко-семантичке анализе:

Увод

Социјалне и историјске околности

Корпус

Методолошке напомене

Лексички систем као систем система

Лексички систем као слика стварности

Природа

Ознаке тла

Орографија

Хидрографија

Флора

Фауна

Делови животињског тела

Метеорологија

Космичко време

Небеска тела

Човек

Тело

Делови тела

Именовање човека по телесним ознакама

Карактер

Људске особине и мане

Именовање човека по карактерним одликама

Понашање

Међуљудска комуникација и интеракција

Одело

- Породица
- Родбински односи
- Кућа и покућство
  - Окућница
  - Исхрана
    - Јела
    - Хлеб
    - Називи јела
    - Материјал
    - Укус
    - Справљање јела
    - Однос према јелу
- Животни циклус
  - Обичаји животног циклуса
- Друштвена стварност
  - Привреда
    - Привредне делатности
    - Средства рада
  - Материјал
    - Нега и узгој
  - Производ
  - Радник
    - Обичаји о раду
    - Домаћа радиност
  - Власнички односи
  - Култура
  - Језик
    - Лексика језичке комуникације
- Ономастика – све што чини систем стварних имена заједнице у датом тренутку: људи, места у простору, стоке
- Усмено стваралаштво
- Естетска схватања
- Знања
  - Медицинска знања
  - Радне вештине
- Поздрав, благослов, клетва, псовка
- Игре
  - Дечје игре – врсте, средства, актери, радње, резултат
  - Фолклорне игре

Религија
 Веровања
 Празноверице
 Обреди
 Рођење
 Свадба
 Смрт
 Религијски обичаји
 Славе и заветине

Лексички систем као језички систем

Лексика именована
 Лексика детерминације
 Лексика предикације
 Помоћна лексика

Лексички систем као граматички систем

Творба именица
 Творба придева
 Творба глагола
 Синоними
 Архаизми
 Страна и домаћа лексика

Закључак

10. Подаци о ментору

10.1. Ментор при изради докторске дисертације мр Тање Милосављевић биће др Радивоје Младеновић, ванредни професор на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, који изводи наставу из више предмета на различитим нивоима студија (основним, мастер, докторским) у оквиру уже научне области Дијакхронија српског језика, којој и иначе припада тема докторске дисертације. Др Радивоје Младеновић на основним студијама предаје *Историју српског језика*, *Историју српског књижевног језика*, *Дијалектологију српског језика*, *Језик српске књижевности и писмености до почетка XIX века*. На мастер студијама предаје *Савремене лингвистичке теорије*, док на докторским студијама држи курсеве *Језик у времену и Ареална лингвистика*.

10.2. Др Радивоје Младеновић је аутор бројних научних радова из дијалектологије српског језика. Бавећи се сложеним дијалекатским приликама југозападнoг дела Косова и Метохије, он је у низу радова писао и о језичком стању у Призрену и околини, дакле, у области која је обухваћена темом докторске дисертације. Овом приликом наводи се само избор из новијих радова:

1. Младеновић, Радивоје (2010). *Заменице у говорима југозападнoг дела Косова и Метохије* (стр. 1–472). Монографије 12. Београд : Институт за српски језик Српске академије наука и уметности, ISBN 978-86-82873-29-7, COBISS.SR-ID 176343820; M42
2. Младеновић, Радивоје (2006). *Лабјализација вокала /ə/, /a/ и /e/ у српским говорима на југозападу Косова и Метохије* (стр. 201–224). Српски језик XI/ 1–2. Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филолошки факултет у Никшићу, Филозофски факултет у Бањалуци, Филозофски факултет у Српском Сарајеву, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ISSN 0354-9259, COBISS.SR-ID 140692487, M24
3. Младеновић, Радивоје (2007). *Семантика и граматичка стабилност именица pluralia tantum у српским (словенским) говорима на југозападу Косова и Метохије* (стр. 97–118). Српски језик, књижевност и уметност. Зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (31. X–01. XI 2006). Књига 1: Српски језик и друштвена кретања. Крагујевац : Скупштина града : Универзитет : Филолошко-уметнички факултет : Кораци; ISBN 978-86-85991-07-3 (фф), COBISS.SR-ID144399116, M14
4. Младеновић, Радивоје (2007). *Судбина групе /ej/ у српским (словенским) говорима на југозападу Косова и Метохије* (стр. 583–601). Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, L/1–2. Нови Сад : Матица српска, M24
5. Младеновић, Радивоје (2007). *Мањинске етнојезичке заједнице на Косову и Метохији, са посебним освртом на југозападни део Косова и Метохије* (стр. 421–434). Положај националних мањина у Србији, Зборник радова са научног скупа одржаног 24–26. новембра 2005. Београд : Српска академија наука и уметности, Одељење друштвених наука, Међудодељењски одбор за проучавање националних мањина и људских права, ISBN 978-86-7025-449-7, COBISS.SR-ID 146896396, M14
6. Mladenovic, Radivoje (2007). *The Sirinićka Župa: Štrpce Municipality - Historical Background and Current Field Research*, (155-174). Kosovo and Metohija. Living in the enclave, Edited by Dusan T. Batakovic. Belgrade : SASA, Institute for Balkan Studies, Special editions 96, ISBN 978-86-7179-052-9, COBISS.SR-ID-145859084, M14
7. Младеновић, Радивоје (2008). *Заменичке енклитике у српско-македонском пограничју*. Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 26. и 27. октобра 2007. године, Књига I, Српски језик у (кон)тексту, Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет : Скупштина Града; ISBN 978-86-85991-11-3 (фф), M14

8. Младеновић, Радивоје (2008). *Показне заменице на југозападу Косова и Метохије* (стр. 329-342). Зборник Института за српски језик САНУ I. Београд : Институт за српски језик САНУ, ISBN 978-86-82873-21-1, COBISS.SR-ID 154724364, M14
9. Младеновић, Радивоје (2009). *Деклинација заменица ж. р. јд. у говорима југозападнoг дела Косова и Метохије*. Јужнословенски филолог LXV. Београд : Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, (стр. 181-228), ISSN 0350/185 x = Јужнословенски филолог, COBISS.SR-ID 615183 M24
10. Младеновић, Радивоје (2009). *Заменице за каквоћу и заменице за количину у говорима југозападнoг дела Косова и Метохије у словенском балканском ареалу* (стр. 27-51). Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 31. октобра и 1. новембра 2008. године, Књига I, Српски језик у (кон)тексту, Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет : Скупштина Града Крагујевца, ISBN 978-86-85991-13-4 (фф), COBISS.SR.ID 170711308, M14
11. Младеновић, Радивоје (2010). *Номинатив множине заменичких и придевских речи у говорима југозападнoг дела Косова и Метохије*. Српски језик XV. Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филолошки факултет у Никшићу, Филозофски факултет у Бањалуци, Филозофски факултет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет у Новом Саду, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, (стр. 415-433), ISSN 0354-9259, COBISS.SR-ID 140692487, M24
12. Младеновић, Радивоје (2010). *Антиципацијска палаталност у светлу балканистичког смањења палаталности*. Зборник радова са међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност, одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (30-31. X 2009), Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу – Скупштина града Крагујевца, ISBN 978-86-85991-13-4 (фф), COBISS.SR.ID 170711308 (стр. 211-234), M24
13. Младеновић, Радивоје (2010). *Језички и дијалекатски односи у Северношарпланинској области*. Међународни тематски зборник *Косово и Метохија у цивилизацијским токовима*, књига 1: *Језик и народна традиција*. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, (стр. 24-41), ISBN 978-86-80273-50-1, COBISS.SR-ID 180549388, M14
14. Младеновић, Радивоје (2011). *Именице мушкога рода на -о у говору села јужнокосовског села Гатње*. Српски језик XVI. Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филолошки факултет у Никшићу, Филозофски факултет у Бањалуци, Филозофски факултет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет у Новом Саду, Филолошко-

уметнички факултет у Крагујевцу, (стр. 269–292), ISSN 0354-9259, COBISS.SR-ID 140692487, M24

15. Младеновић, Радивоје (2011). *Морфолошка и синтаксичка плурализација збирних именица и неких заменица у говорима југозападног дела Косова и Метохије*. Зборник Матице српске за филологију и лингвистику LIV/1. Нови Сад : Матица српска, 2011, стр. 205–226, ISSN-0352-5724, M24

11. Научна област дисертације

Теза докторске дисертације мр Тање Милосављевић *Лексика српског призренског говора* припада области србистике, уже одређено: области дијакхроније српскога језика, а најуже, дисциплинарно одређено – дијалекатској лексикографији и лексикологији српског језика.

12. Научна област чланова комисије

12.1. Оба члана Комисије баве се србистиком, а њихов научно-истраживачки рад усмерен је и на научне области Дијалектологија српског језика, Лексикологија и Лексикографија српског језика, што се уклапа у избор теме мр Тање Милосављевић за докторску дисертацију.

12.1.1 Академик Слободан Реметић се бави српским језиком са становишта дијакхроније, аутор је двеју значајних дијалекатских монографија и већег броја студија о разним српским дијалектима. Спада у ред најзначајнијих српских дијалектолога. За члана Комисије посебно га препоручују прилози о граматичком систему призренског градског говора, посебно његова монографија *Српски призренски говор I, гласови и облици*.

12.1.2. Научна и наставничка интересовања др Николе Рамића су србистичка, између осталог, односе се и на дијалектологију, лексикологију и лексикографију српског језика. Од значаја за проценту оправданости избора теме докторске дисертације мр Тање Милосављевић је његово дугогодишње лексикографско искуство у изради *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*.

Закључак и предлог

На основу свега наведеног Комисија закључује да је тема *Лексика српског призренског говора* као врло захтевна, актуелна, значајна и довољно неистражена, подобна за обраду у докторској дисертацији.

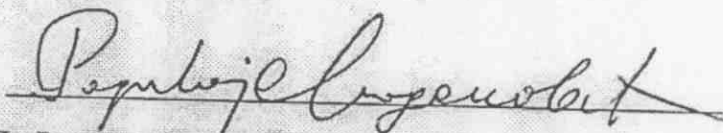
Завршеним студијама на студијској групи Српски језик и књижевност средњом оценом 8 (осам) и одбрањеним дипломским радом оценом 9 (девет), затим стицањем звања магистра филолошких наука на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, мр Тања Милосављевић испуњава законом предвиђене услове за пријаву докторске дисертације. Иако је стекла овај формални услов,

кандидаткиња је својим објављеним научним радовима, који су у оквиру уже научне области којој припада тема докторске дисертације, као и учешћем на научним скуповима, потврдила да испуњава и научне услове прописане *Правилником о пријави, изради, и одбрани докторске дисертације Универзитета у Крагујевцу*. Образложење теме њене докторске дисертације указује на то да је реч о оригиналном раду који је јасно дефинисан, заснован на одговарајућој методологији, као и адекватном литературом.

Комисија са одговорношћу препоручује Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу да мр Тањи Милосављевић одобри за израду докторске дисертације тему *Лексика српског призренског говора*.

Крагујевац, 13. август 2011. године

КОМИСИЈА

Др Радивоје Младеновић, ванр. професор
(ментор), ужа научна област: *Дијахронија српског
језика*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Др Слободан Реметић, ред. професор, ужа научна
област: *Историја српског језика*, Филозофски факултет
у Нишу

Др Никола Рамић, ванр. професор, ужа научна
област: *Савремени српски језик*, Филолошко-умет-
нички факултет у Крагујевцу

ЛИТЕРАТУРА

1. Ю. Д. Апресян, *Лексическая семантика: Синонимические средства языка*, Москва, 1974
2. Данило Барјактаревић, *Говорне особине Гњилана*, Дијалектолошка истраживања, Приштина, Јединство, 1977, стр. 226–229
3. Данило Барјактаревић, *Прешевско-бујановачка говорна зона*, Дијалектолошка истраживања, Јединство, Приштина, 1977, стр. 300–373
4. Данило Барјактаревић, *Косовски дијалекатски тип*, ЗФФП, 1971, св. А, 1-33, ЗФФП, 1972, књ. 9, стр. 1-58
5. Данило Барјактаревић, *Говор Срба у Метохији*, Приштина, Јединство, 1979.
6. Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*, СДЗБ, I, 1905.
- 6а. Александар Белић, *Штокавски дијалекат*, Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, књ. IV, Загреб, 1929, стр. 1064–1077
7. Александар Белић, *О стручним терминологијама*, Наш језик, VI/5, 1955.
8. Александар Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 1: *Речи са деκлинацијом*, Београд, Научна књига, Београд, 1972.
9. Александар Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 2: *Речи са конјугацијом*, Научна књига, Београд, 1973.
10. Александар Белић, *Периодизација српскохрватског језика*, ЈФ, XXIII, 1958, стр. 3–15
11. Александар Белић, *Мисли о прикупљању дијалекатског материјала*, ЈФ, VI, 1926–27, стр. 1–10
12. Марга Бјелетић, *Кост кости (делови тела као ознаке сродства)*, Кодови словенских култура, 4, Делови тела, 1999, стр. 48–67

13. Марта Бјелетић, *Исковрнути глаголи*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2006.
14. О. И. Блинова, *Лексическая мотивированность и некоторые проблемы региональной лексикологии*, у: Вопросы изучения лексики русских народных говоров, Ленинград, 1972.
15. Недељко Богдановић, *На раскрићу дијалекатске лексикографије*, Зборник Филолошког факултета у Приштини, I, Приштина, 1991.
16. Недељко Богдановић, *Изоглосе југоисточне Србије*, Просвета, Ниш, 1992.
17. Недељко Богдановић, *Означавање стилске вредности у дијалекатским речницима*, Зборник радова Филозофског факултета у Нишу (серија Језик и књижевност), бр. 4–5, Ниш, 1996.
18. Недељко Богдановић, *Инвентар морфолошке проблематике призренско-тимочких говора*, СДЗБ, XLVII, 2000.
19. Недељко Богдановић, Драгана Вельковић, *Жупски виноградарски речник*, Александровац, 2000.
20. Недељко Богдановић, *Змијски речник*, СДЗБ, LIV, Београд, 2007.
21. Недељко Богдановић, *Земљописна и њој сродна лексика*, СДЗБ, LV, Београд, 2008.
22. М. Бојанић, Р. Тривунац, *Речник дубровачког говора*, СДЗБ, 49, Београд, 2002.
23. Т. Бояджиев, *Българска лексикология*, София, 1986.
24. Жарко Бошњаковић, *Пастирска терминологија Срема*, Филозофски факултет Нови Сад, 1984.
25. Жарко Бошњаковић, *Војвођанска коларска терминологија*, Филозофски факултет Нови Сад, 1985.
26. Жарко Бошњаковић, *Из ратарске терминологије Срема*, ПЧЕСА, књ. 41, 1988, стр. 109–115
27. Жарко Бошњаковић, *Из ратарске терминологије Срема (помина инструменти)*, СДЗБ XXXVII, Београд, 1991.

28. Жарко Бошњаковић, *Структура и мотивација ратарских фитонима у Срему*, Прилози из филолингвистике I (Зборник радова), Ниш 1998, стр. 50–59

29. Д. Брозовић, *О садржају појма норма у лексикографији и лексикологији*, ЛиЛ, 1982.

30. Милета Букумировић, *Из ономастике јужне Метохије*, Ономастички прилози, V, САНУ, Београд, 1984.

31. Милета Букумировић, *Ономастика Сиринићке жупе*, Ономастички прилози, IX, САНУ, Београд, 1988.

32. Милета Букумировић, *Говори северне Метохије*, СДЗб, бр. 50, Београд, 2003.

33. Милета Букумировић, *Терминологија куће и покућства у северној Метохији*, СДЗб, LIII, Београд, 2006.

34. Н. Вајс, *О лексикографској дефиницији (од лексикографије до семантике)*, ЛиЛ, 1982.

35. Божидар Видоески, *Горанскиот говор*, Прилози МАНУ, Скопје, 1986, књ. 11, стр. 45–76

36. Божо Видоески, *Северните македонски говори*, МЈ, 1954, књ. 1, стр. 1-30; књ. 2, стр. 109–198

37. Јасна Влајић Поповић, *Историјска семантика глагола ударања у српском језику, преко етимологије до модела семасиолошког речника*, Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 21, Институт за српски језик САНУ, 2002.

38. Върбан Въртов, *Лексикология на българския език*, Велико Търново – Абагар, 1998.

39. Г. Вуковић, Ж. Бошњаковић, Љ. Недељков, *Војвођанска коларска терминологија*, Филозофски факултет Нови сад, 1984.

40. Гордана Вуковић, Жарко Бошњаковић, Љиљана Недељков, *Називи за запрежну опрему на терену Војводине*, Лексикографија и лексикологија, Нови Сад – Београд Београд, 1984.

41. Г. Вуковић, *Терминологија куће и покућства у Војводини*, Нови Сад, 1988.

42. Петар Вучковић, *Огледи из семантике и прагматике*, Савремена администрација, Београд, 1995.
43. С. Георгиев, Р. Русинов, *Учебник по лексикологија на български език*, Софија, 1979.
44. Даринка Гортон Премк, *Синонимски низ у лексикографској дефиницији*, Научни састанак слависта у Вукове дане, књ. 12/2, 45-50.
45. Даринка Гортон Премк, *Семантичко деривациони речник српског језика*, у: *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*, Институт за српски језик САНУ и Матица српска, 2002.
46. Даринка Гортон Премк, *Полисемија у организацији језичког система у српском језику*, Завод за уџбенике, Београд, 2004.
47. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*, међународни научни скуп о лексикографији и лексикологији, Нови Сад – Београд: Српска академија наука и уметности, Матица српска, Институт за српски језик, 2002.
48. Милорад Дешић, *Критеријум за одређивање фразеологизама у рјечницима савременог српскохрватског језика*, ЛиЛ, 1984.
49. Милорад Дешић, *Из српскохрватске лексике*, Универзитетска ријеч, Никшић, 1990.
50. Јакша Динић, *Речник тимочког говора*, СДЗБ 34, Београд, 1988.
51. Јакша Динић, *Тимочки дијалекатски речник*, Институт за српски језик САНУ, Монографије 4, Београд, 2008.
52. В. Дорошевски, *Елементи лексикологије и семантике*, Прогрес, Москва.
53. Гордана Драгин, Жарко Бошњаковић, *Лингвогеографски поглед на ратарску лексику југоисточне Србије (Zea mays)*, Зборник реферата са научног скупа Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката, (Нишка Бања, 17-20. 6. 1992.) Ниш 1994. стр. 377-393.
54. Рајна Драгићевић, *О једној врсти лексичке паронимије*, Српски језик I/ 1-2, 1996, стр. 456-467.
55. Рајна Драгићевић, *Перспективизација придева који означавају људске особине*, Српски језик, IV/1-2, 1999, стр. 397-409.

56. Рајна Драгићевић, *Традиционално и модерно у српској лингвистици (творба речи)*, Лингвистичке актуелности, 1/3, Београд, 2000, стр. 101-108.
57. Рајна Драгићевић, *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику*, творбена и семантичка анализа, Библиотека јужнословенског филолога, нова серија, књ. 18, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2001.
58. Рајна Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.
59. Глиша Елезовић, *Речник косовско-метохијског дијалекта*, I, II, Приштина, 1998.
60. *Етимолошки речник српског језика*, књ. 1, уредио А. Лома, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2003.
61. *Етимолошки речник српског језика*, књ. 2, уредио А. Лома, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2006.
62. *Етимолошки речник српског језика*, књ. 3, уредио А. Лома, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2009.
63. Новица Живковић, *Речник пиротског говора*, Пирот, 1987.
64. Радмила Жугић, *Речник говора јабланичког краја*, СДЗБ ЛП, Београд, 2005.
65. С. Зајцева, *Дијалекатски речници као база за савремена лингвистичка истраживања*, ЛиЛ, 1982.
66. Л. Згуста, *Приручник лексикографије*, Свјетлост, Сарајево, 1991.
67. Момчило Златановић, *Речник говора јужне Србије*, Врање, 1998.
68. В. А. Иванова, *Антонимия в системе языка*, ШТИНЦА, Кишинев, 1982.
69. Милка Ивић, *Осрпскохрватским прилозима за начин*, Јужнословенски филолог, XXXIV, 1979, стр. 1-19
70. Милка Ивић, *О регуларној полисемији у лексиколошкој теорији и лексикографској пракси*, ЛиЛ, 1982.

71. Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, МС, Нови Сад, 1985.
72. Павле Ивић, *О неким проблемима наше историјске дијалектологије*, ЈФ, XXI, 1955-1956, стр. 97-129
73. Павле Ивић, *Судбина полугласника у српскохрватском језику*, КпЈ, 2-3, Београд, 1972, стр. 6-11
74. Павле Ивић, *Инвентар фонетске проблематике штокавских говора*, ГФФНС, књ. VII, 1962-63, 99-110
75. Павле Ивић, *Инвентар морфолошке проблематике*, ЗбФЛ, 35/1, 1992, стр. 196-212
76. Павле Ивић, *Дијалектолошка проучавања говора призренско-тимочке зоне*, ГПТО, Ниш, 1994, стр. 55-71
77. Павле Ивић, *Српски дијалекти и њихова класификација*, ЗбФЛ, XLI/2, Нови Сад, 1998, стр. 113-132
78. Павле Ивић, *Српски дијалекти и њихова класификација*, ЗбФЛ, XLII, Нови Сад, 1999, стр. 303-354
79. Павле Ивић, *Српски дијалекти и њихова класификација*, ЗбФЛ, XLIV/ 1-2, Нови Сад, 2001, стр. 175-209
80. Павле Ивић, *Изабрани огледи*, књ.3, *Из српскохрватске дијалектологије*, Просвета, Ниш, 1991.
81. Мирјана Илић, *Лексикографски поступци у дијалекатским речницима југоисточне Србије*, Филозофски факултет Ниш, 2004.
82. И. С. Јастребов, *Обичаи и пјесни турецкихъ сербовъ (въ Призрѣнѣ, Моравѣ и Дибрѣ). Из путевыхъ записокъ*, Типографія В. С. Балашева, С.-Петербургъ, 1886.
83. И. С. Јастребов, *Подаци за историју српске цркве*, Државна штампарија, Београд, 1879.
84. Ц. Јахић, *Ловачка лексика и фразеологија у рогатичком крају*, СДЗБ 29, Београд, 1983.

85. Голуб Јашовић, *Прилог проучавању говора Срба из западног дела Пећког Подгора*, Зборник Филолошког факултета у Приштини, бр. 5/6, 1995/96, стр. 273-302
86. Голуб Јашовић, *Пастирска терминологија Пећког Подгора*, Исток – Зубин Поток – Приштина, 1997.
87. Голуб Јашовић, *Сточарски термини и лексика турског и арбанашког порекла у говору Срба старинаца Пећког Подгора*, Баштина, бр. 24, 2008, стр. 11-23
88. Голуб Јашовић, *Лични надимци са Косова и Метохије*, Београд – Косовска Митровица, 2010.
89. В. Јовановић, *Речник села Каменице (код Ниша)*, СДЗб LI, Београд, 2004.
90. В. Јовановић, *Додатак речнику села Каменице код Ниша*, СДЗб LIV, Београд, 2007.
91. Sureja Jusuf, *Prizrenski turski govor*, Priština, Jedinство, 1987.
92. Иван Клајн, *Речник нових речи*, Матица српска, Нови Сад, 1992.
93. Иван Клајн, *Лексика*, у: Српски језик на крају века, редактор М. Радовановић, Службени гласник, Институт за српски језик САНУ, Београд, 1996.
94. Душка Кликовац, *Семантика предлога: Студија из когнитивне лингвистике*, Филолошки факултет, Београд, 2002.
95. Милош Ковачевић, *Теорија семантичког поља у контрастивној семантичкој анализи*, IV симпозијум Контрастивна језичка истраживања, Филозофски факултет, Нови Сад, стр. 24-30
96. Гроздана Комадинић, *Ткачка лексика Драгачева*, Научна књига, Београд, 1992.
97. Блаже Конески, *Граматика на македонскиот литературен јазик*, Култура, Скопје, 1981.
98. Петар Костић, *Црквени живот у Призрену и његовој околини у 19. веку*, Народна мисао, Београд, 1928.
99. Миодраг Лалевић, *Синоними и сродне речи српскохрватскога језика*, Нолит, Београд, 2004.

100. *Лексикографија и лексикологија*, зборник реферата, Београд – Нови Сад: Српска академија наука и уметности, Институт за српскохрватски језик, Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду, Матица српска, Филолошки факултет у Београду, 1982.

101. *Лексикографија и лексикологија*, зборник радова, Нови Сад – Београд: Матица српска, Институт за српскохрватски језик, 1984.

102. Александар Лома, *Даље од речи: реконструкција прајезичких лексемских спојева као перспектива словенске и индоевропске етимологије*, Јужнословенски филолог, LI, 1995, 31–58.

103. Д. Манић, *Лужнички речник*, Бабушница, 1997.

104. Томо Маретић, *Граматика хрватскога или српскога књижевног језика*, Загреб, 1963.

105. Јордана Марковић, *Повртарска лексика јужног Поморавља*, Филозофски факултет Ниш, 1998.

106. Јордана Марковић, *Ткачка лексика југоисточне Србије*, Ниш, 2006.

107. М. Марковић, *Речник народног говора у Црној Реци*, СДЗБ 38, Београд, 1993.

108. Јелка Матијашевић, *О синонимији и синонимима*, Лексикографија и лексикологија, зборник реферата, Београд – Нови Сад, 115-131.

109. Јелена Милошевић Петровић, *Ратарска и повртарска лексика села Дебелице*, Ниш, 2009.

110. Михаило Миловановић, *Писање, уређивање, штампање*, Техничка књига, Београд, 1979.

111. В. Михајловић, Г. Вуковић, *Српскохрватска лексика рибарства*, Нови Сад, 1978.

112. Брана Митровић, *Речник лесковачког говора*, Лесковац, 1984.

113. Радивоје Младеновић, *О једном периферном српско-македонском говору*, Српски језик, год. 2, бр. 1/2, 1997, 245-263.

114. Радивоје Младеновић, *Судбина -л на крају слога у српским говорима на југозападу Косова и Метохије*, Српски језик, год. 4, бр. 1/2, 1999, 447-468.

115. Радивоје Младеновић, *Футур, потенцијал и императив за прошлост на југозападу Косова и Метохије*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, књ. 43, 2000, 363-371.
116. Радивоје Младеновић, *Акцент придевских речи на југозападу Косова и Метохије*, Српски језик, год. V, бр. 1-2, Београд, 2000, 357-379.
117. Радивоје Младеновић, *Место акцента глагола у Призренско-метохијској котлини*, Српски језик, год. 6, 1/2, 2001, 223-264.
118. Радивоје Младеновић, *Говор шарпланинске жупе Гора*, СДЗБ LXVIII, Београд, 2001.
119. Радивоје Младеновић, *Треће лице множине презента у српским говорима на југозападу Косова и Метохије*, Јужнословенски филолог, LVIII, Београд, 2002, 41-63.
120. Радивоје Младеновић, *О неким надежним конструкцијама месног значења са вишезначним предлозима у јужнометохијским и северношарпланинским говорима*, Српски језик, IX, Београд, 2004, 193-210.
121. Радивоје Младеновић, *Глаголски облици у северношарпланинским и јужнометохијским говорима*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XLVII/1-2, Нови Сад, 2004, 445-474.
122. Радивоје Младеновић, *Граматичка основа именица са номинативом на -и у јужнометохијским и северношарпланинским говорима*, Јужнословенски филолог, 61, 2005, стр. 145-172.
123. Радивоје Младеновић, *Лабјализација вокала /ь/, /А/ и /Е/ у српским говорима на југозападу Косова и Метохије*, Српски језик, год. 11, бр. 1/2, 2006, 201-221.
124. Радивоје Младеновић, *Семантика и граматичка стабилност именица pluralia tantum у српским (словенским) говорима на југозападу Косова и Метохије*, Зборник реферата са научног скупа, књ. 1, Крагујевац, 2007, стр. 97-118.
125. Радивоје Младеновић, *Заменице у говорима југозападнoг дела Косова и Метохије*, Монографије 12, Институт за српски језик САНУ, 2010.
126. Радивоје Младеновић, *Именице мушког рода на -о у говору јужнокосовског села Гатње*, српски језик, XVI, Београд, 2011, 269-292.
127. Драгана Мршевић-Радовић, *Фразеологија и национална култура*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 2008.

128. Љиљана Недељков, *Проблем вишечланих лексема у лексикографској пракси*, *Дескриптивна лингвистика*, 2002, 243-251.
129. Љиљана Недељков, *Архаична пчеларска лексика у Војводини*, Филозофски факултет, Нови Сад, 2009.
130. Мирослав Николић, *Обратни речник српскога језика*, Београд, 2000.
131. Л. А. Новиков, *Антонимия в русском языке (семантический анализ противоположности в лексике)*, Москва, 1973.
132. Звездана Павловић, *Неки лексичко-семантички односи примењени у ономастици*, ЛиЛ, 1982.
133. Звездана Павловић, *Хидроними Србије*, Библиотека Јужнословенског филолога, књ. 13, Београд, 1996.
134. Миливој Павловић, *Говор Сретачке Жупе*, СДЗБ, VIII, 1939.
135. Миливој Павловић, *Говор Јањева*, МС, Нови Сад, 1970.
136. М. Пејчић Митић, *Метеоролошка лексика у говору Сврљига*, Сврљиг, 2007.
137. Драгољуб Петровић, *Проблеми и изгледи српскохрватске дијалекатске лексикографије*, ЛиЛ, 1982.
138. Драгољуб Петровић, *Српскохрватска дијалекатска лексикографија*, Књижевне новине, бр. 700/701, Београд, 1985.
139. Драгољуб Петровић, *Дијалекатска лексика и речник стандардног језика*, ДескрЛ, 2002.
140. Мирјана Петровић Савић, *Лексика свадбених обичаја у Рађевини*, Монографије 7, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2009.
141. Снежана Петровић, *Историјат и стање проучавања турцизама у српскохрватском језику*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XXXVI/2, 1993, 71-127.
142. Снежана Петровић, *Неки турцизми у српскохрватској кулинарској терминологији*, Јужнословенски филолог, 51, 1995, 223-232.
143. Снежана Петровић, *Турцизми у српском призренском говору*, докторска дисертација, 2005.

144. Асим Пецо, *Основи акцентологије српскохрватског језика*, Београд, 1988.
145. Асим Пецо, *Изговор звучних сугласника на крају речи у српскохрватском језику*, ЗФЛ, IV-V, 1961.
146. Асим Пецо, *Природа африката српскохрватског језика*, ЈФ, XXV, 1961-1962, 161-184.
147. Асим Пецо, *Турцизми у Вуковим рјеченицима*, Вук Караџић, Београд, 1987.
148. Асим Пецо, *Преглед српскохрватских дијалеката*, Београд, 1989.
149. Асим Пецо, *Радови о турцизмима*, Босанско филолошко друштво, Академија наука и умјетности БиХ, Сарајево, 2007.
150. Митар Пешикан, *О селекцији речи у описним речницима*, ЛиЛ, 1982.
151. Мато Пижурница, *Значај идентификације тематских области у припремама за прикупљање дијалекатске лексике*, ГПТО, 1994, стр. 345-350.
152. Предраг Пипер, *Методологија лингвистичких истраживања*, Преглед и хрестоматија, Београд, 2000.
153. Предраг Пипер, *Асоцијативни речници словенских језика и етнокултурни стереотипи*, Славистика, VII, 22-32.
154. А. А. Плотникова, *Словари и народная культура*, Очерки славяской лексикографии, Москва, 2000.
155. Б. Првуловић, *Лексика боја у говору села Штитарца код Књажевца*, ГПТО, 1994, стр. 317-326.
156. Б. Првуловић, *Лексика старих заната*, Занатска комора Ниш, 2008.
157. Т. Прћић, *Семантика и прагматика речи*, Сремски Карловци – Нови Сад, 1997.
158. Првослав Радић, *Турски суфикси у српском језику са освртом на стање у македонском и бугарском*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2001.
159. Првослав Радић, *Копачички говор*, Етнографски институт САНУ, Београд, 2010.
160. Слободан Реметић, *Из шумарске терминологије кладањског краја*, ЛиЛ, 1982.

161. Слободан Реметић, *Српски призренски говор I*, СДЗБ, XLII, 1996.
162. Слободан Реметић, *Српски призренски говор у светлу језичке интерференције*, О српским народним говорима, Деспотовац, 1997, стр. 145–165
163. Никола Рамић, *Дијалекатска лексикографија (методолошки поступци и техника израде дијалекатских речника)*. Српски језик, књижевност, уметност (Зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 26. и 27. октобра 2007), књ. 1: Српски језик у (кон)тексту. Крагујевац 2008, стр. 429–437
164. *Речник српских говора Војводине*, 1-9, ред. Д. Петровић, Матица српска – Тиски цвет, Нови Сад, 2000-2009.
165. *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, САНУ – ИСЈ, 1959-2010, књ. I – XVIII
166. *Речник српскохрватског књижевног језика*, I-VI, Матица српска, Нови Сад, 1967-1976.
167. Стана Ристић, *Експресивна лексика у дескриптивном речнику*, ДескрЛ, 2002.
168. Стана Ристић, *Раслојеност лексике српског језика и лексичка норма*, Институт за српски језик САНУ, Монографије 3, Београд, 2006.
169. *Семантичко-деривациони речник*, св. 1: Човек – делови тела, ред. Д. Гортон-Премк, В. Васић, Љ. Недељков, Филозофски факултет, Нови Сад, 2003.
170. *Семантичко-деривациони речник*, св. 2: Човек – унутрашњи органи и ткива, психофизиолошка стања и радње, психофизичке особине, сродство, ред. Д. Гортон-Премк, В. Васић, Љ. Недељков, Филозофски факултет, Нови Сад, 2006.
171. Petar Skok, *Етимолошки реџник хрватског или српског језика*, Zagreb, JAZU, 1971-1974, књ. I-IV.
172. М. Станић, *Ускочки речник*, I-II, Научна књига, Београд, 1990.
173. Михаило Стевановић, *Ђаковачки говор*, СДЗБ XI, 1950.
174. Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик I*, Београд, 1964.
175. Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Београд, 1989.

176. Р. Стијовоћ, *Из лексике Васојевића*, СДЗб XXXVI, Београд, 1990.
177. Вранка Тафра, *Од ријећи до рјечника*, Школска књига, Загреб, 2005.
178. Никита Иљич Толстој, *Српскохрватска дијалекатска лексикографија у лингвистичкој перспективи*, Лил, 1984.
179. Никита Иљич Толстој, *Језик словенске културе*, Просвета, Ниш, 1995.
180. Јован Ђирилов, *Речник нових речи*, Бигз, Београд, 1982.
181. Божо Ђорић, *Моциони суфикси у српскохрватском језику*, Филолошки факултет, Београд, 1982.
182. Драго Ђупић, *Новија српскохрватска лексикографија*, ЛиЛ, 1982.
183. Д. Ђупић, Ж. Ђупић, *Речник говора Заграча*, СДЗб XLIV, Београд, 1997.
184. Јован Цвијић, *Балканско полуострво и јужнословенске земље. Основи антропологије*, Сабрана дела, књ. 2, Београд, 1987.
185. Данко Шипка, *Лексичка хомонимија на примјеру савременог српскохрватског стандардног језика*, Институт за језик и књижевност, Сарајево, 1990.
186. Данко Шипка, *Основи лексикологије и сродних дисциплина*, Нови Сад, 1998.
187. Данко Шипка, *Опцене речи у српском језику*, ЦИЛ, Београд – Прометеј, Нови Сад, 1999.
188. Данко Шипка, *Речник творбених форманата*, Алма, Београд, 2003.
189. Абдулах Шкаљић, *Турцизми у српскохрватском језику*, Свјетлост, Сарајево, 1989.